

Het integratiemodel

De sociale wetgeving ten aanzien van de minima wordt beheerst door de wet op het minimumloon (1969) en de koppelingswet. Met het minimumloon moest een kostwinner een gezin kunnen onderhouden. En met de koppeling wordt de hoogte van de bijstand dan op dit niveau vastgesteld. Maar door het moderne tweeverdiener is dit systeem achterhaald; omdat een gezin nu gemiddeld wel anderhalf inkomen heeft zou de bijstand dus op anderhalf maal het minimumloon moeten liggen. Nu dat niet het geval is moeten de uitkeringen met allerlei gemeentelijke regelingen aangevuld worden.

Een tweede probleem is dat de minimumloonwet niet werkt als een vloer onder het loongebouw maar eerder als een vergiet waar arbeid met een lage economische waarde, tegelijk met de betrokken werknemers, door wegsijpelt; alleen het loon blijft er op liggen. (De stabiliteit van het loongebouw wordt primair bepaald door de arbeidsmarkt). Mensen die aangewezen zijn op minder renderende arbeid worden uitgesloten. Tenslotte leidt de koppeling tot de armoedeval, minimumloners gaan er vaak op achteruit ten opzichte van hun uitkering.

Met het zogenoemde integratiemodel worden deze problemen opgelost. In beginsel valt iedereen onder het model (vandaar de naam), ook werkenden. Het houdt het volgende in.

Breng ook laagbetaalde arbeid beneden het minimumloon onder in aanvullende collectieve arbeidsovereenkomsten ((a)cao's). Hiermee wordt deze arbeid serieus genomen en marktconform beoordeeld. Als de bonden zich niet willen inzetten voor dit werk kunnen deze overeenkomsten gesloten worden tussen het CWI en de werkgevers. De bestaande cao's blijven ongemoeid en indien gewenst beschermd door de minimumloonwet.

Verder wordt in geval van arbeid de bijstand vervangen door een toeslag op het loon, zodanig dat men er ten opzichte van zijn uitkering (of voor werkenden, de uitkering die men zou hebben in geval van werkloosheid) op vooruit gaat met een vast percentage van het verdiende loon, het vrijlatingspercentage. Bij twintig procent (dertig procent) vrijlating wordt de toeslag dan gelijk aan de uitkering, verminderd met tachtig procent (zeventig procent) van het loon. Bij ons gedifferentieerde stelsel van uitkeringen is deze toeslag altijd sociaal op maat. Bij het verstrekken van de toeslag vergewissen de CWI er zich in elk apart geval van dat de arbeid betaald wordt volgens de (a)cao's zodat er geen sprake kan zijn van verdringing. Volgens deze formule wordt de toeslag bij toenemend loon steeds verder afgebouwd maar neemt het totale inkomen toch toe; de belangen van overheid en werknemer lopen parallel. De armoedeval wordt rigoureus opgeheven en men blijft gemotiveerd om zich uit zijn toeslagsituatie te werken. Bij genoemde vrijlatingspercentages ligt de overgang naar de reguliere arbeidsmarkt op respectievelijk 125 procent en 143 procent van de eigen uitkering, de toeslaggrens. Als de werknemer er niet in slaagt boven deze grens uit te komen dan kan de regeling ook permanent zijn. De wat hogere inkomens vallen er al bij voorbaat buiten. Voor samenwonenden is het gezamenlijke loon en de gezamenlijke uitkering bepalend voor de gezamenlijke toeslag.

In de derde plaats worden de bijstandsuitkeringen vastgelegd op een zodanig niveau dat er in het algemeen geen corrigerende gemeentelijke regelingen meer nodig zijn. Als daar toch nog sprake van is dan worden die, voor de bepaling van de toeslag, bij de uit-

kering opgeteld. Bij toenemend loon worden ze dan tegelijk met de uitkering mee afgebouwd. Zo blijft ook hier de armoedeval steeds opgeheven.

Tenslotte, zolang men een toeslag heeft is men gehouden een arbeidsbijdrage naar vermogen te leveren; in geval van samenwonen geldt dat voor beide partners.

Omdat de toeslagen alleen daar terecht komen waar ze nodig zijn, zijn de kosten laag. Als men vanuit een uitkering gaat werken is dat besparend voor de overheid omdat de toeslag altijd lager uitvalt dan de uitkering. Voor werkenden zijn de toeslagkosten beperkt. Immers alleenstaanden met hun lage uitkering en tweeverdieners met hun hoge gezamenlijke inkomen zitten al gauw boven hun toeslaggrens. Alleen de nog weinige minimumloners/kostwinners vormen een kostenpost. Deze vormt de prijs voor het opheffen van de armoedeval voor deze categorie.

In het verleden zijn er verschillende voorstellen gedaan om de minimaproblematiek aan te pakken. Maar deze hadden steeds zo hun bezwaren en beperkingen.

Bij het basisinkomen was de toeslag gratis, zonder verplichting tot een arbeidsbijdrage. Verder werd de uitkering aan iedereen toegekend, onafhankelijk van het looninkomen (corresponderend dus met een vrijlatingspercentage van honderd procent) zodat er tientallen miljarden per jaar rond gepompt moesten worden voor het bestrijden van een beperkt probleem.

Bij Melkertbanen is er slechts sprake van een symbolisch werkgeversloon zodat de overheidsbijdrage hoger uit moet vallen dan de toeslag van het Integratiemodel. Ook ligt er daardoor ligt een hoge drempel voor de werkgever om de overstap naar een reguliere baan te maken. Tenslotte ontbreekt de sociale maat; voor alleenstaanden en samenwonenden is de overheidsbijdrage gelijk, bijvoorbeeld honderdtwintig procent van het minimumloon.

Aan de Earned Income Tax Credit (EITC) kleeft de tekortkoming dat je daarvoor al een betaalde baan moet hebben. Terwijl dat juist vaak het probleem is. Ook is de EITC niet direct gerelateerd aan de sociale behoefte van de werknemer. De uitvoerder, het ministerie van Financiën, heeft daar onvoldoende zicht op.

GERRIT BOSCH

Natuurkundige, gepensioneerd medewerker van Philips Research